EGZAMIN MATURALNY 2015 MATEMATYKA

Rozwiązujemy trudne zadania

Maturzysto! Czas rozpocząć przygotowania do egzaminu. Dziś omawiamy najtrudniejsze zadania z tegorocznej matury na poziomie podstawowym.

Egzamin maturalny z matematyki jest za łatwy - tak sądzi bardzo wiele osób. Okazuje się jednak, że w tym roku w pierwszym terminie matury z matematyki nie zdał co trzeci abiturient. To oznacza, że nie osiągnął wymaganego progu 30% możliwych do uzyskania punktów. Przyszłoroczni maturzyści już pewnie zastanawiają się, jak przygotować się do obowiązkowego dla wszystkich egzaminu, wiadomo bowiem, że matura z matematyki prostsza nie będzie.

Proponuję zacząć od nauki na cudzych błędach. Jakie zadania sprawiły zdającym w 2014 roku największe problemy i jak sobie z nimi radzić, postaram się przedstawić, analizując zadania z tego właśnie egzaminu. Wybrałem takie, które sprawiły więcej kłopotów. Jako kryterium wyboru przyjąłem warunek, że rozwiązało je mniej niż 60% zdających. Obok numeru zadania zamieściłem maksymalną liczbę punktów możliwą do otrzymania za w pełni poprawne rozwiązanie oraz poziom wykonalności w procentach.

CZĘŚĆ 1 – ZADANIA ZAMKNIĘTE

Zadanie 2. (1 pkt) – około 57%

Jeżeli liczba 78 jest o 50% większa od liczby c, to

A. $c = 60$ **B.** $c = 52$ **C.** $c = 48$ **D.** $c = 39$

Zadania maturalne mogą się odwoływać również do treści nauczania z wcześniejszych etapów edukacji. Obliczenia procentowe są jedną z elementarnych umiejętności, którą uczeń gimnazjum powinien opanować. Co zaskakujące, okazało się ono trudne niemal dla połowy zdających maturę.

Rozwiązanie: Bardzo wielu zdających nie potrafiło odróżnić sformułowania „Liczba 78 jest o 50% większa od liczby c" od zapisu „Liczba c stanowi 50% liczby 78" i wskazywało odpowiedź D jako poprawną. Łatwo można znaleźć właściwą odpowiedź, rozumując następująco: Gdyby liczba 78 była równa liczbie c, to znaczy byłaby równa 100% c. Skoro jest o 50% większa od tej liczby, oznacza to, że jest równa 150% c. Teraz prosty rachunek pozwala obliczyć liczbę c.

$$150\%c = 78$$
$$1,5c = 78$$
$$c = 78:1,5$$
$$c = 52$$

Zadanie 4. (1 pkt) – około 47%

Suma $\log_8 16 + 1$ jest równa

A. 3 **B.** $\frac{3}{2}$ **C.** $\log_8 17$ **D.** $\frac{7}{3}$

Rozwiązanie: Aby rozwiązać to zadanie, można zastosować definicję logarytmu. Jeżeli się jej nie pamięta, warto skorzystać z zestawu „*Wybranych wzorów matematycznych*" - pomocy, której każdy zdający w trakcie egzaminu może używać. Na drugiej stronie odnajdujemy zapis:

Niech $a > 0$ i $a \neq 1$. Logarytmem $\log_a c$ liczby $c > 0$ przy podstawie a nazywamy wykładnik b potęgi, do której należy podnieść podstawę a, aby otrzymać liczbę c: $\log_a c = b \Leftrightarrow a^b = c$

W naszym zadaniu szukamy więc takiej liczby (oznaczmy ją x), do której należy podnieść liczbę 8, aby otrzymać liczbę 16.

Mamy więc równanie. Wygodnie odczytuje się rozwiązania tego typu równań, gdy wyrażenia po obu stronach równania mają te same podstawy.

Ponieważ $8 = 2^3$ oraz $16 = 2^4$, stąd stosując twierdzenie o potędze potęgi, otrzymujemy. Dalej już łatwo:

$$3x = 4$$
$$x = \frac{4}{3}$$

Teraz trzeba jeszcze pamiętać o dodaniu, zgodnie z treścią zadania, liczby 1:

$\frac{4}{3} + 1 = \frac{7}{3}$ i wskazujemy odpowiedź **D**.

Zadanie 6. (1 pkt) – około 55%

Funkcja liniowa $f(x) = (m^2 - 4)x + 2$ jest malejąca, gdy

A. $m \in \{-2, 2\}$ **C.** $m \in (-\infty, -2)$

B. $m \in (-2, 2)$ **D.** $m \in (2, +\infty)$

Rozwiązanie: Kolejne zadanie, które okazało się trudne dla zdających, dotyczyło własności funkcji liniowej. Rozwiązanie tego zadania składa się z dwóch etapów. Pierwszy dotyczy wiadomości teoretycznych - znajomości roli współczynników we wzorze funkcji liniowej. Ogólnie można zapisać wzór każdej funkcji liniowej w postaci $f(x) = ax + b$. Współczynnik a, nazywany współczynnikiem kierunkowym, decyduje o nachyleniu prostej (wykresu funkcji) do osi $0x$, współczynnik b ma związek z tym, w którym punkcie wykres funkcji liniowej przecina oś $0y$. Funkcja liniowa jest malejąca, gdy współczynnik kierunkowy jest ujemny. Z powyższego wynika więc, że w naszym zadaniu $a = m^2 - 4$, zatem $m^2 - 4 < 0$. Rozwiązanie otrzymanej nierówności kwadratowej to drugi etap poszukiwania rozwiązania. Wygodnie jest rozłożyć lewą stronę tej nierówności na czynniki, korzystając z odpowiedniego wzoru skróconego mnożenia:

$$m^2 - 4 < 0$$
$$(m-2)(m+2) < 0$$

a następnie odczytać rozwiązanie nierówności, na przykład wykorzystując ilustrację graficzną.

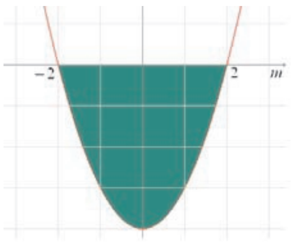

$m \in (-2, 2)$ i zaznaczamy odpowiedź **B**.

Zadanie 9. (1 pkt) – około 57%

Dla każdej liczby x, spełniającej warunek $-3 < x < 0$, wyrażenie $\frac{|x+3| - x + 3}{x}$ jest równe

A. 2 **B.** 3 **C.** $-\frac{6}{x}$ **D.** $\frac{6}{x}$

Rozwiązanie: Po raz kolejny kluczem do rozwiązania zadania jest znajomość definicji pojęć, które w nim występują. Przypomnijmy sobie definicję wartości bezwzględnej liczby rzeczywistej

$$|x| = \begin{cases} x & \text{dla } x \geq 0 \\ -x & \text{dla } x < 0 \end{cases}$$ (strona 1. „*Wybrane wzory matematyczne*").

W treści zadania występuje $|x+3|$. Aby można było zastosować powyższą definicję należy ustalić znak wyrażenia $x+3$. Ponieważ $-3 < x < 0$, wartość wyrażenia $x+3$ jest dodatnia dla każdego x z tego przedziału. Mamy więc $|x+3| = x+3$. Teraz już tylko rachunki

$\frac{|x+3| - x + 3}{x} = \frac{x + 3 - x + 3}{x} = \frac{6}{x}$. Poprawna jest więc odpowiedź **D**.

Zadanie 12. (1 pkt) – około 22%

Jeżeli trójkąty ABC i $A'B'C'$ są podobne, a ich pola są, odpowiednio, równe 25 cm² i 50 cm², to skala podobieństwa $\frac{A'B'}{AB}$ jest równa

A. 2 **B.** $\frac{1}{2}$ **C.** $\sqrt{2}$ **D.** $\frac{\sqrt{2}}{2}$

Rozwiązanie: Rozwiązując zadania dotyczące podobieństwa trójkątów, należy zawsze uważnie przeanalizować treść zadania, w szczególności pod kątem „co do czego jest podobne w danej skali". W powyższym zadaniu jest mowa o skali podobieństwa $k = \frac{A'B'}{AB}$, czyli trójkąta o większym polu do trójkąta o polu mniejszym. Stosunek pól figur podobnych jest równy kwadratowi skali podobieństwa, stąd $k^2 = \frac{50}{25}$, zatem $k^2 = 2$, czyli $k = \sqrt{2}$. Zaznaczamy odpowiedź **C**.

Zadanie 15. (1 pkt) – około 57%

Liczba punktów wspólnych okręgu o równaniu $(x+2)^2 + (y-3)^2 = 4$ z osiami układu współrzędnych jest równa

A. 0 **B.** 1 **C.** 2 **D.** 4

Rozwiązanie: Maturzyści mają kłopot z przywołaniem, a przede wszystkim z interpretacją zapisu, odpowiedniego obiektu matematycznego. Jedną z metod rozwiązania tego zadania jest wykonanie odpowiedniej ilustracji graficznej. Pierwszym krokiem będzie odczytanie, z równania okręgu, współrzędnych środka i długości promienia (potrzebne informacje - „*Wybrane wzory matematyczne*" strona 6.). Otrzymujemy $S = (-2, 3)$, $r = 2$. Pomocny jest rysunek.

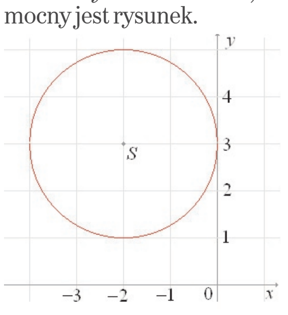

Wyraźnie widać, że dany okrąg jest styczny do osi Oy (upewnia nas o tym to, że odległość środka od tej osi jest równa promieniowi), czyli ma z tą osią jeden punkt wspólny. Z osią Ox okrąg nie ma punktów wspólnych (odległość środka od tej osi jest większa niż promień). Zaznaczona powinna zostać odpowiedź **B**.

Zadanie 18. (1 pkt) – około 48%

O funkcji liniowej f wiadomo, że $f(1) = 2$. Do wykresu tej funkcji należy punkt $P = (-2, 3)$. Wzór funkcji f to:

A. $f(x) = -\frac{1}{3}x + \frac{7}{3}$ **C.** $f(x) = -3x + 7$

B. $f(x) = -\frac{1}{2}x + 2$ **D.** $f(x) = -2x + 4$

Rozwiązanie: Tylko mniej niż połowa zdających uporała się z tym zadaniem. Być może spowodowały to błędy rachunkowe, w przypadku często wybieranej metody algebraicznej. Standardowe rozwiązanie zadania wygląda bowiem następująco.

Z faktu, że $f(1) = 2$, wnioskujemy, że punkt $Q = (1, 2)$ należy do wykresu funkcji f. Niech funkcja f ma wzór $f(x) = ax + b$. Ponieważ punkty P i Q należą do jej wykresu, to współrzędne tych punktów podstawione odpowiednio za x i y do wzoru funkcji dają równości prawdziwe. Otrzymujemy układ równań:

$\begin{cases} 3 = a \cdot (-2) + b \\ 2 = a \cdot 1 + b \end{cases}$ i po przekształceniu $\begin{cases} -2a + b = 3 \\ a + b = 2 \end{cases}$

Rozwiązujemy go np. metodą przeciwnych współczynników:

$$\begin{cases} -2a + b = 3 \\ a + b = 2 \quad / \cdot(-1) \end{cases}$$

$$\begin{cases} -2a + b = 3 \\ -a - b = -2 \end{cases}$$

Stąd $-3a = 1$, zatem $a = -\frac{1}{3}$. W analogiczny sposób (mnożąc drugie równanie przez 2) obliczamy, że $b = \frac{7}{3}$. Należy zaznaczyć zatem odpowiedź **A**. Warto zwrócić uwagę na fakt, że wcale nie trzeba było obliczać b. Tylko jedna z zaproponowanych przez autora zadania odpowiedzi spełnia warunek, że $a = -\frac{1}{3}$. Analizując rozwiązanie tego zadania, warto zwrócić uwagę, że nie wszystkie zadania zamknięte trzeba rozwiązywać jak zadania otwarte i dopiero na koniec porównywać otrzymany wynik z odpowiedziami umieszczonymi pod treścią.

Można postąpić również tak: podstawiamy dane z zadania do proponowanych odpowiedzi i sprawdzamy, czy spełnione są warunki wynikające z treści tego zadania. W naszym przypadku po kolei możemy sprawdzać, która z funkcji ma taka własność, że $f(1) = 2$ oraz $f(-2) = 3$ (bo punkt P należy do wykresu funkcji f). W przypadku tego zadania okazuje się, że już sprawdzenie funkcji z punktu **A** jest skuteczne.

$$f(1) = -\frac{1}{3} \cdot 1 + \frac{7}{3} = -\frac{1}{3} + \frac{7}{3} = \frac{6}{3} = 2$$

oraz $f(-2) = -\frac{1}{3} \cdot (-2) + \frac{7}{3} = \frac{2}{3} + \frac{7}{3} = \frac{9}{3} = 3$.

Zadanie 22. (1 pkt) – około 24%

Do wykresu funkcji, określonej dla wszystkich liczb rzeczywistych wzorem $y = -2^{x-2}$, należy punkt:

A. $A = (1, -2)$ **B.** $B = (2, -1)$ **C.** $C = \left(1, \frac{1}{2}\right)$ **D.** $D = (4, 4)$

Rozwiązanie: Przedstawiona wyżej metoda sprawdzania warunków jest również wygodna do rozwiązania tego zadania. Obliczamy kolejno:

$$f(1) = -2^{1-2} = -2^{-1} = -\frac{1}{2^1} = -\frac{1}{2} \neq -2$$

$$f(2) = -2^{2-2} = -2^0 = -1$$

Poprawna jest zatem odpowiedź **B**.

Tak niski procent wykonania tego zadania - rozwiązał go zaledwie co czwarty maturzysta - wynika prawdopodobnie z częstego błędu popełnianego przez zdających. Błąd ten polega na nierozróżnianiu dwóch zapisów $-a^n$ oraz $(-a)^n$. W pierwszym przypadku do potęgi n podnosimy liczbę a i wynik zapisujemy ze znakiem minus (pamiętając, że gdyby efektem obliczenia a^n była liczba ujemna, to ostateczni wynik będzie liczbą dodatnią), w drugim przypadku do potęgi n podnosimy liczbę $-a$.

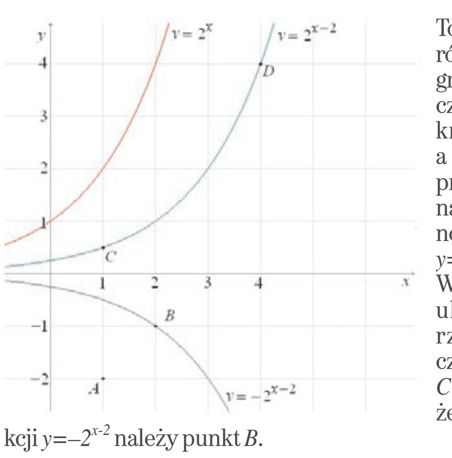

To zadanie można również rozwiązać graficznie. Wystarczy narysować wykres funkcji $y = 2^x$, a następnie przekształcając go, naszkicować kolejno wykresy funkcji $y = 2^{x-2}$ oraz $y = -2^{x-2}$. W tym samym układzie współrzędnych zaznaczamy punkty A, B, C i D. Okazuje się, że do wykresu funkcji $y = -2^{x-2}$ należy punkt B.